

Utgiftsområde 25

Allmänna bidrag till kommuner

Utgiftsområde 25 – Allmänna bidrag till kommuner

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner	5
2.1	Utgiftsområdets omfattning.....	5
2.2	Utgiftsutveckling.....	5
2.3	Mål för utgiftsområdet.....	6
2.4	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	6
2.5	Resultatredovisning.....	6
2.5.1	Starkt ekonomiskt resultat 2021.....	7
2.5.2	Intäkts- och kostnadsutveckling i kommunsektorn.....	8
2.5.3	Lägre investeringsnivå 2021.....	12
2.5.4	Utfallet skiljer sig åt mellan kommuner och mellan regioner.....	14
2.5.5	Statens styrning av kommuner och regioner.....	17
2.6	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen	19
2.6.1	Kommuner och regioner har både ett stort ansvar och en stor frihet att utforma sina verksamheter	19
2.6.2	Ökad måluppfyllelse under 2021	19
2.7	Politikens inriktning	21
2.7.1	Den ekonomiska utvecklingen	21
2.7.2	Förstärkning av de generella statsbidragen.....	22
2.7.3	Den statliga styrningen av kommunsektorn behöver utvecklas	23
2.8	Budgetförslag.....	24
2.8.1	1:1 Kommunalekonomisk utjämning.....	24
2.8.2	1:2 Utjämningsbidrag för LSS-kostnader	28
2.8.3	1:3 Bidrag till kommunalekonomiska organisationer	29
2.8.4	1:4 Tillfälligt stöd till enskilda kommuner och regioner.....	30
2.8.5	1:5 Medel till befolkningsmässigt mindre kommuner	31

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2023 inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner enligt tabell 1.1.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag

1:1 Kommunalekonomisk utjämning	151 878 432
1:2 Utjämningsbidrag för LSS-kostnader	5 358 777
1:3 Bidrag till kommunalekonomiska organisationer	7 150
1:4 Tillfälligt stöd till enskilda kommuner och regioner	1 000
1:5 Medel till befolkningsmässigt mindre kommuner	300 000
Summa anslag inom utgiftsområdet	157 545 359

2 Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

Efter ett val som inneburit ett regeringsskifte ska budgetpropositionen överlämnas till riksdagen inom tre veckor efter det att en ny regering har tillträtt. Denna budgetproposition omfattar, trots den korta tid som stått till förfogande, många viktiga reformer. Det har dock inte varit möjligt för regeringen att föreslå nya mål för utgiftsområden eller ge den redovisning av resultat som enligt budgetlagen (2011:203) ska ingå i budgetpropositionen ett innehåll som fullt ut återspeglar regeringens politik.

2.1 Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområdet omfattar fem anslag. Inom ramen för anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning* redovisas flera olika bidrag och avgifter. Utgiftsområdet omfattar vidare anslaget 1:2 *Utjämningsbidrag för LSS-kostnader* (inkomsttitel 7121 *Utjämningsavgift för LSS-kostnader*), anslaget 1:3 *Bidrag till kommunalekonomiska organisationer*, anslaget 1:4 *Tillfälligt stöd till enskilda kommuner och regioner* och anslaget 1:5 *Medel till befolkningsmässigt mindre kommuner*.

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

Miljoner kronor

	Utfall 2021	Budget 2022 ¹	Prognos 2022	Förslag 2023	Beräknat 2024	Beräknat 2025
1:1 Kommunalekonomisk utjämning	148 511	151 223	151 223	151 878	155 840	152 426
1:2 Utjämningsbidrag för LSS-kostnader	4 717	4 893	4 878	5 359	5 359	5 359
1:3 Bidrag till kommunalekonomiska organisationer	7	7	7	7	7	7
1:4 Tillfälligt stöd till enskilda kommuner och regioner		375	371	1	375	
1:5 Medel till befolkningsmässigt mindre kommuner		300	300	300	300	
Äldreanslag						
2022 1:6 Tillfälligt stöd för ökade kostnader för finansiering		300	300			
Totalt för utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner	153 235	157 098	157 079	157 545	161 881	157 792

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2022 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

2.2 Utgiftsutveckling

I denna proposition föreslås att utgifterna inom utgiftsområdet sammantaget ökas med 447 miljoner kronor 2023 jämfört med 2022. Anledningen till detta är främst förslag om ändrad nivå på de generella statsbidragen och att ett antal ekonomiska regleringar föreslås till följd av förändrade uppgifter och förutsättningar som minskar anslagsnivån.

2.3 Mål för utgiftsområdet

Målet för utgiftsområdet är att skapa goda och likvärdiga förutsättningar för kommuner och regioner som bidrar till en effektiv kommunal verksamhet med hög kvalitet (prop. 2008/09:1 utg.omr. 25 avsnitt 2.3, bet. 2008/09:FiU3, rskr. 2008/09:150).

2.4 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Regeringens redovisning utgår från följande bedömningsgrunder:

- årets resultat
- intäktsutveckling
- kostnadsutveckling
- skuldsättning
- soliditet
- skillnader i resultat, kostnadsutveckling, skuldsättning och soliditet mellan kommuner respektive mellan regioner
- utvecklingen av statens styrning av kommuner och regioner.

Jämfört med budgetpropositionen för 2022 (prop. 2021/22:1, bet. 2021/22:FiU3, rskr. 2021/22:120) har soliditet lagts till som en bedömningsgrund, eftersom det är ett viktigt mått för att belysa kommunsektorns långsiktiga finansiella styrka. Soliditet har också tidigare utgjort en del av regeringens redovisning inom utgiftsområdet. Bedömningsgrunden som avser utvecklingen av statens styrning bygger bl.a. på Statskontorets årliga rapporter om utvecklingen av den statliga styrningen av kommunsektorn (dvs. samtliga kommuner och regioner) och myndighetens redovisningar av samtliga riktade statsbidrag.

2.5 Resultatredovisning

Kommunsektorn, dvs. kommuner och regioner, ansvarar för en stor del av välfärdens verksamheter, såsom hälso- och sjukvård, omsorg och skola, och bär därmed också en stor del av de offentliga utgifterna. De kommunala utgifterna motsvarade ca 23 procent av BNP 2021. Kommunerna och regionerna har genom den kommunala beskattningsrätten ett långtgående ansvar för finansieringen av verksamheterna. Skatteintäkter utgör cirka två tredjedelar av de totala intäkterna. Utvecklingen av kommunsektorns ekonomi är därmed starkt konjunkturberoende.

Utvecklingen av kommunsektorns ekonomi är också starkt beroende av den demografiska utvecklingen. Förändringar i befolkningens storlek och sammansättning påverkar bl.a. utvecklingen av skatteunderlaget, efterfrågan på välfärdstjänster och annan kommunal service samt investeringsbehov. Befolkningstillväxten i landet var hög i mitten av 2010-talet, men ökningstakten har dämpats de senaste två åren. År 2021 ökade folkmängden med 0,7 procent, vilken kan jämföras med genomsnittet för den senaste tioårsperioden som uppgick till 1 procent. Befolkningsutvecklingen varierar kraftigt mellan olika kommuner och regioner. Under 2021 hade 85 kommuner och 2 regioner en befolkningsminskning. Den demografiska försörjningskvoten, dvs. antalet personer som inte är i förvärsarbetande ålder i relation till antalet personer i förvärsarbetande ålder, har ökat från 0,72 till 0,77 under den senaste tioårsperioden. Även försörjningskvoten varierar kraftigt mellan kommunerna och mellan regionerna.

2.5.1 Starkt ekonomiskt resultat 2021

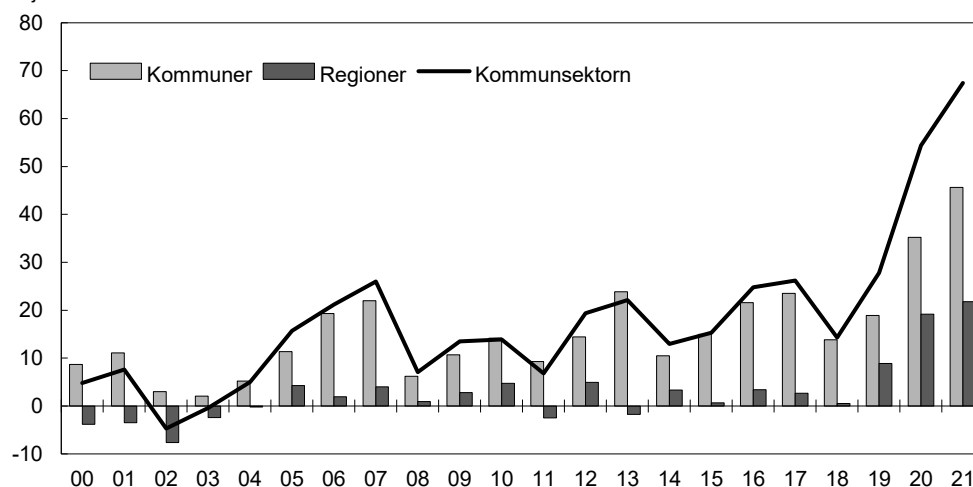
Resultatet som andel av skatteintäkter och generella bidrag var högt

Årets resultat är en av flera viktiga indikatorer för att bedöma de ekonomiska förutsättningarna för kommunsektorn. Positiva och tillräckligt höga resultatnivåer innebär att kommunsektorn har bättre förutsättningar att tillhandhålla verksamhet med hög kvalitet på lång sikt.

Kommunsektorn redovisade 2021 ett sammantaget resultat om 67 miljarder kronor. Resultatet förbättrades jämfört med 2020 för både kommunerna och regionerna. Kommunernas resultat uppgick till 45 miljarder kronor och regionernas till 22 miljarder kronor (se diagram 2.1).

Diagram 2.1 Årets resultat i kommunsektorn 2000–2021

Miljarder kronor

Källa: Statistiska centralbyrån.

Enligt kommunallagen (2017:725) ska kommuner och regioner ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet. Varje kommun och region beslutar om riktlinjer för detta. Ett vanligt förekommande mål är att årets resultat ska uppgå till en viss angiven andel av skatteintäkter och generella statsbidrag. Andra vanligt förekommande mål är mål om nivån på soliditeten, nivån på självfinansiering av investeringar, nivån på skattesatsen och en viss skuldnivå. Vilka mål som är lämpliga beror på den enskilda kommunens eller regionens utgångsläge och förutsättningar, t.ex. dess investeringsbehov, skuldsättning och skattesats.

Kommunsektorns resultat som andel av dess skatteintäkter och generella statsbidrag uppgick 2021 till 6,7 procent (7,1 procent för kommunerna och 6,0 procent för regionerna). Det var högre än 2020, då denna andel uppgick till 5,7 procent, och betydligt högre än genomsnittet 2011–2020, som uppgick till 2,7 procent.

Kommuner och regioner får enligt kommunallagen reservera medel till en resultatutjämningsreserv. Vid utgången av 2021 fanns det totalt 40 miljarder kronor avsatta i resultatutjämningsreserver, vilket var 9 miljarder kronor mer än 2020. Reserverna uppgick vid utgången av 2021 till 30 miljarder kronor för kommunerna och till 10 miljarder kronor för regionerna.

Kommuner och regioner ska enligt kommunallagen som huvudregel upprätta en budget så att intäkterna överstiger kostnaderna (balanskravet). Detta anger den lägsta godtagbara resultatnivån och följs upp genom balanskravsresultatet. Enligt lagen (2018:597) om kommunal bokföring och redovisning beräknas ett balanskravsresultat

genom att årets resultat justeras för vissa poster (se vidare Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 4.3).

Koncernernas resultat har ökat

De flesta kommuner och regioner har någon del av sin verksamhet organiserad i företagsform. Exempelvis har flertalet kommuner ett bostads- och fastighetsbolag. Kommuner och regioner äger totalt nästan 2 000 företag. Företagens ekonomiska resultat och ställning redovisas tillsammans med kommunens respektive regionens uppgifter i de sammanställda räkenskaperna, dvs. koncernredovisningen. Det totala resultatet enligt koncernredovisningarna var högre än resultatet i kommunsektorn 2010–2020. Totalt uppgick årets resultat 2021 i koncernredovisningarna till 86 miljarder kronor, varav kommunernas koncerner stod för knappt 66 miljarder kronor. Resultatet för 2021 var högre än det årliga genomsnittet 2010–2020.

2.5.2 Intäkts- och kostnadsutveckling i kommunsektorn

En ökning av skatteintäkterna bidrog till en relativt kraftig intäktsökning

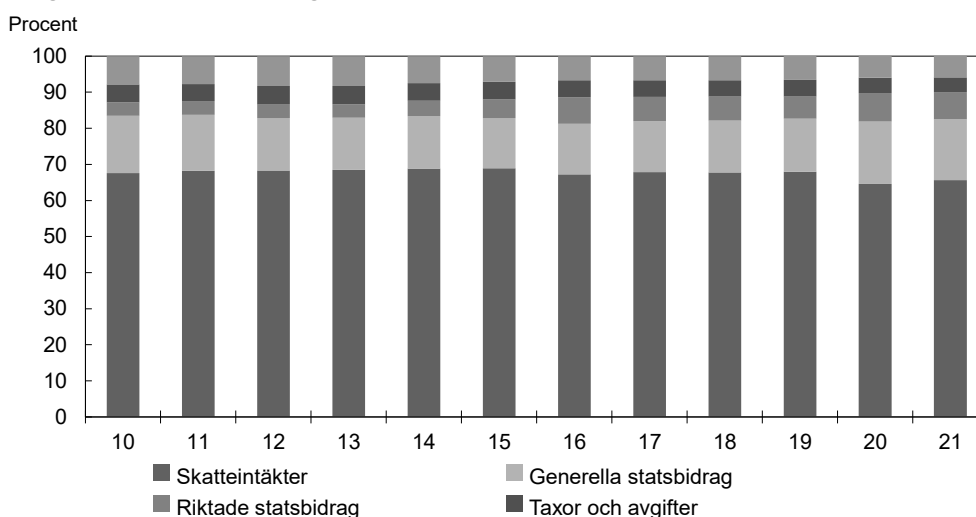
Kommunsektorns totala intäkter ökade med 6 procent och uppgick till nästan 1 310 miljarder kronor 2021. Två tredjedelar av sektorns intäkter utgjordes av skatteintäkter (se diagram 2.2). Med undantag för 2020 har skatteintäkterna utvecklats relativt starkt under flera år till följd av en högkonjunktur. År 2021 ökade skatteintäkterna med 5,8 procent, vilket var en högre ökningstakt än genomsnittet för den senaste femårsperioden, som uppgick till 3,7 procent. Medelskattesatsen för kommunsektorn 2021 uppgick till 32,27 procent, vilket var en minskning med 0,01 procentenhet jämfört med 2020. Skattesatsen varierade 2021 mellan 29,08 och 35,15 procent. Sedan 2011 har medelskattesatsen ökat med 0,72 procentenheter. Det är regionerna som står för ökningen av skattesatsen. Regionernas skattesats har ökat med 0,74 procentenheter, medan kommunernas skattesats har minskat med 0,02 procentenheter. Eftersom skatteintäkterna står för den största andelen av kommunsektorns intäkter påverkas sektorns ekonomi när en mindre andel av befolkningen betalar inkomstskatt och försörjningskvoten ökar.

Staten bidrar till finansieringen av de kommunala verksamheterna, dels genom generella statsbidrag inom detta utgiftsområde, dels genom riktade statsbidrag, inklusive kostnadsersättningar, inom andra utgiftsområden. De generella statsbidragen, som de redovisas i den kommunala redovisningen, uppgick 2021 till 207 miljarder kronor. I detta belopp ingick en tillfällig höjning av de generella statsbidragen om 10 miljarder kronor som gjordes efter förslag i budgetpropositionen för 2021, bl.a. för att minska risken för nedskärningar och skattehöjningar under 2021, som bedömdes fortsätta att präglas av spridningen av sjukdomen covid-19 och dess konsekvenser (prop. 2020/21:1 utg.omr. 25, bet. 2020/21:FiU3, rskr. 2020/21:151). Denna tillfälliga förstärkning var dock inte lika kraftig som de stora, främst pandemirelaterade, tillskott som tillfördes sektorn via de generella statsbidragen 2020, vilket medförde att statsbidragen ökade relativt svagt 2021 jämfört med 2020, med drygt 3 miljarder kronor. De generella statsbidragen utgjorde 17 procent av kommunsektorns intäkter. Kommunernas andel av de generella statsbidragen uppgick till 63 procent och regionernas till 37 procent. I regionernas redovisning av de generella statsbidragen ingår även bidraget för läkemedelsförmånen, som 2021 uppgick till knappt 33 miljarder kronor. Exkluderas detta bidrag, som enligt den statliga redovisningen är ett riktat statsbidrag, uppgick regionernas andel till 25 procent av kommunsektorns totala generella statsbidrag.

De riktade statsbidragen, inklusive kostnadsersättningarna, inom andra utgiftsområden uppgick till nästan 92 miljarder kronor 2021. Dessa bidrag minskade med 0,8 procent och utgjorde 7,5 procent av kommunsektorns totala intäkter 2021 (se diagram 2.2).

De finansiella intäkterna uppgick till drygt 29 miljarder kronor 2021, varav kommunerna stod för 16 miljarder kronor. Mellan 2020 och 2021 ökade dessa intäkter med 12 miljarder kronor (68 procent). Regionerna stod för drygt 8 miljarder kronor av ökningen. Den kraftiga ökningen berodde främst på den starka utvecklingen på börsen.

Diagram 2.2 Fördelning av kommunsektorns intäkter 2011–2021

Anm.: I de generella statsbidragen till regionerna ingår i denna sammanställning bidrag för läkemedelsförmånerna. Uppgifter i detta diagram baseras på uppgifter från Sveriges Kommuner och Regioner utifrån kommuners och regioners räkenskapsammandrag medan utvecklingen av intäkterna totalt sett utgår från resultaträkningen i räkenskapsammandraget. Uppgifterna kan därför skilja sig något åt.

Källor: Statistiska centralbyrån och Sveriges Kommuner och Regioner.

Relativt hög kostnadsökningstakt

Kommunsektorns totala kostnader uppgick 2021 till nästan 1 241 miljarder kronor, vilket var en ökning med 5 procent jämfört med 2020. Ökningen var högre än genomsnittet för 2011–2020, som uppgick till 4,1 procent. Kostnadsökningstakten var betydligt högre i regionerna än i kommunerna. Ökningen uppgick för kommunerna till 3,2 procent och för regionerna till 7,9 procent.

Kostnader för pedagogisk verksamhet, omsorg samt hälso- och sjukvård utgör huvuddelen av kommunsektorns verksamhetskostnader. Kostnader för personal är den största enskilda kostnadsposten i välfärdsverksamheterna. Personalkostnaderna utgjorde 52 procent av kostnaderna 2021, vilket var i nivå med närmast föregående år.

Kommunsektorns sammanlagda verksamhetskostnader uppgick till nästan 1 183 miljarder kronor 2021. Kostnaderna ökade med 5,1 procent mellan 2020 och 2021. Det var en relativt kraftig ökning jämfört med den årliga genomsnittliga ökningstakten under den senaste tioårsperioden, som uppgick till 3,8 procent.

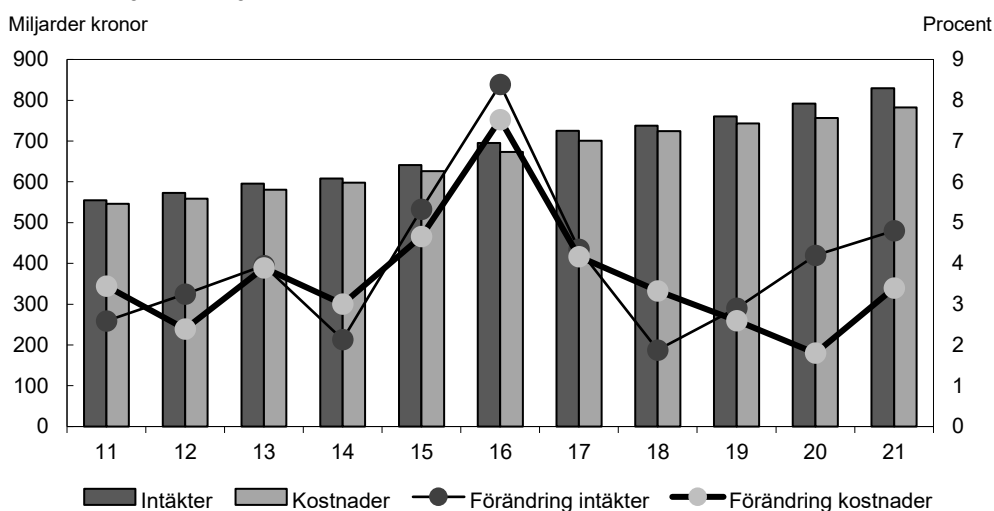
Kommunsektorns investeringar påverkar såväl kostnader för avskrivningar som finansiella kostnader. Avskrivningarna uppgick till totalt drygt 46 miljarder kronor och ökade sammanlagt med 10,7 procent (nästan 8 procent för kommuner och 17 procent för regionerna) 2021. Det kan jämföras med genomsnittet för den senaste tioårsperioden om 6 procent per år. De finansiella kostnaderna uppgick till 12 miljarder kronor 2021. Jämfört med 2020 minskade kostnaderna med 2 miljarder kronor, vilket motsvarade en minskning om 15 procent. Under den senaste tioårsperioden har de finansiella kostnaderna ökat med i genomsnitt nästan 17 procent per år.

Kommunernas intäkter och kostnader

Kommunernas totala intäkter uppgick till 830 miljarder kronor 2021, vilket var en ökning med 4,8 procent jämfört med 2020. Ökningstakten var högre än genomsnittet för den senaste tioårsperioden, då intäkterna i genomsnitt ökade med 3,9 procent. Skatteintäktsutvecklingen var stark, 5,8 procent, vilket kan jämföras med genomsnittet för den senaste tioårsperioden om 3,6 procent per år. Till följd av stora tillskott av bidrag med anledning av spridningen covid-19 ökade de generella statsbidragen kraftigt 2020, totalt med nästan 26 procent. År 2021 ökade de generella statsbidragen med nästan 2,8 procent, vilket var lägre än genomsnittet 2011–2020, då ökningstakten i genomsnitt uppgick till 5,6 procent per år.

Diagram 2.3 Kommunernas intäkter och kostnader 2011–2021

Totalt och årliga förändringar

Anm.: Enligt resultaträkningen exkl. extraordinära poster.

Källa: Statistiska centralbyrån.

De totala kostnaderna för kommunerna uppgick till 782 miljarder kronor 2021. Kostnadsökningen tog därmed fart 2021, då kostnaderna ökade med 3,4 procent jämfört med 2020 (se diagram 2.3). Detta förklaras huvudsakligen av att verksamheter som hade begränsats till följd av spridningen av covid-19 till viss del återupptogs. De senaste tio åren har kostnadsökningstakten uppgått till i genomsnitt 3,6 procent. Kostnadsökningstakten var högst för avskrivningar, vilka ökade med 7,4 procent mellan 2020 och 2021 och uppgick till nästan 31 miljarder kronor. Den största kostnaden var kommunernas verksamhetskostnader, som uppgick till 742 miljarder kronor, vilket var en ökning med 2,9 procent jämfört med 2020.

Den största andelen av kommunernas kostnader avser pedagogisk verksamhet (se tabell 2.2). Kostnadsökningen för pedagogisk verksamhet avtog successivt under den närmast föregående femårsperioden, medan kostnadsökningen för vård och omsorg låg på en jämnare nivå. Den procentuella kostnadsökningen under 2021 var högst inom individ- och familjeomsorgen, där insatser till barn och unga stod för den största ökningen. Under den närmast föregående femårsperioden var kostnadsökningen störst inom området övrig utbildning, där kostnaderna för kommunal vuxenutbildning och grundsärskola ökade mer än 50 procent under 2015–2021. Jämfört med genomsnittet för den närmast föregående femårsperioden var kostnadsökningen 2021 mindre inom alla verksamheter.

Tabell 2.2 Kommunernas verksamhetskostnader

Miljarder kronor och förändring i procent

	Andel av total kostnad 2021	Kostnader 2021	Förändring 2020/2021	Genomsnittlig förändring 2016–2020
Pedagogisk verksamhet	43	320	3,1	4,7
<i>varav</i>				
– förskoleverksamhet och skolbarnomsorg	14	106	2,0	3,6
– grundskola	18	135	3,7	5,4
– gymnasieskola	6	47	23	3,6
– övrig utbildning	4	30	4,0	5,69
Vård och omsorg	37	275	2,7	3,6
<i>varav</i>				
– äldreomsorg	19	139	2,5	3,4
– funktionshindrade	11	83	3,1	3,4
– ekonomiskt bistånd	2	15	-0,7	2,5
– individ- och familjeomsorg	5	37	4,1	4,9
Övrigt	19	143	4,0	1,4
Totalt kommuner	100	738	3,2	3,6

Anm.: I posten övrigt ingår kommunernas kostnader för kultur och fritid, infrastruktur och skydd, affärsverksamhet, arbetsmarknadsåtgärder och flyktmottagande m.m. Uppgifterna i denna tabell baseras på uppgifter från Sveriges Kommuner och Regioner utifrån kommunernas räkenskapsammandrag medan utvecklingen av kostnaderna totalt sett utgår från resultaträkningen i räkenskapsammandragen. Uppgifterna kan därför skilja sig något åt.

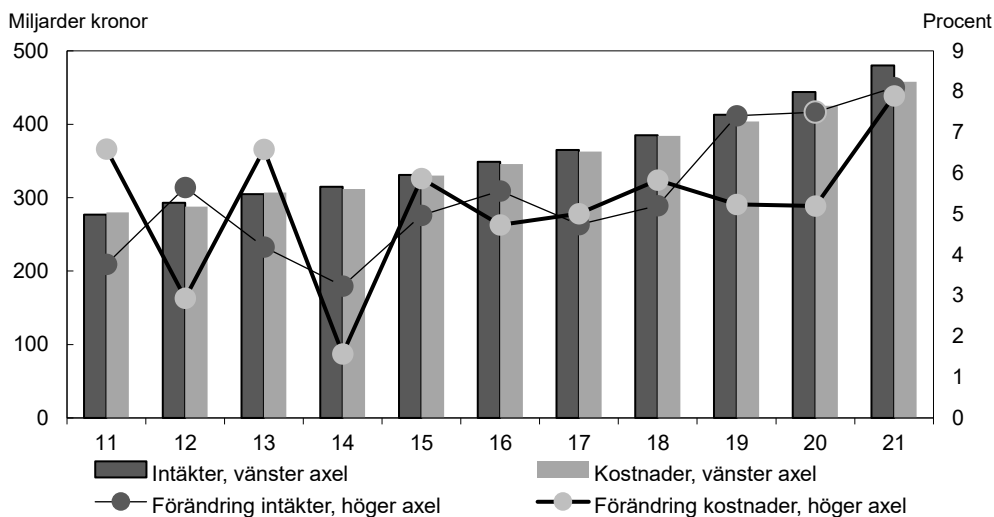
Källor: Statistiska centralbyrån och Sveriges Kommuner och Regioner.

Regionernas intäkter och kostnader

Regionernas totala intäkter uppgick till 480 miljarder kronor 2021, vilket var en ökning med 8,1 procent 2021 jämfört med 2020 (se diagram 2.4). Ökningen av de totala intäkterna var högre än genomsnittet för 2011–2020, som uppgick till 5,2 procent. Skatteintäkterna uppgick till 290 miljarder kronor, och ökade därmed med nästan 6 procent. Verksamheternas intäkter uppgick till 101 miljarder kronor och ökade med knappt 13 procent. Den största procentuella ökningen stod dock de finansiella intäkterna för. De uppgick till drygt 13 miljarder kronor, vilket var en ökning med 164 procent. Den stora ökningen berodde på den starka utvecklingen på börsen. Regionernas totala kostnader ökade med 7,9 procent 2021, vilket var mer än de genomsnittliga årliga kostnadsökningarna om 5,0 procent per år 2011–2020.

Diagram 2.4 Regionernas intäkter och kostnader 2011–2021

Totalt och årliga förändringar

Källa: Statistiska centralbyrån.

Hälso- och sjukvårdens kostnader ökade 2021 i en högre takt än genomsnittet för den senaste femårsperioden (se tabell 2.3), vilket främst berodde på pandemin. Kostnadsökningarna var högst för primärvården. Kostnaderna för läkemedel dämpades mellan 2020 och 2021. Kostnadsutvecklingen för trafik och infrastruktur ökade i en lägre takt 2021 än genomsnittet för de senaste fem åren.

Tabell 2.3 Regionernas verksamhetskostnader

Miljarder kronor och förändring i procent

	Andel av total kostnad 2021	Kostnader 2021	Förändring 2020/2021	Genomsnittlig förändring 2016–2020
Regioner				
Hälso- och sjukvård, totalt	88	371	7,8	4,8
<i>varav</i>				
– primärvård	17	70	10,1	5,7
– specialiserad somatisk vård	47	197	7,6	5,1
– specialiserad psykiatrisk vård	8	32	7,8	4,4
– tandvård	3	11	4,4	2,0
– övrig hälso- och sjukvård	8	33	10,0	3,0
– läkemedel (öppenvård) ¹	7	28	2,4	5,1
Regional utveckling samt trafik och infrastruktur	12	50	2,4	5,4
Totalt regioner	100	421	7,1	4,9

Anm.: I kostnader för hälso- och sjukvård ingår också kostnader för tandvård och politisk verksamhet. Uppgifter i denna tabell baseras på uppgifter från Sveriges Kommuner och Regioner utifrån regionernas räkenskapsammandrag medan utvecklingen av kostnaderna totalt sett utgår från resultaträkningen i räkenskapsammandragen. Uppgifterna kan därför skilja sig något åt.

¹Avser kostnader för läkemedel i öppenvård.

Källor: Statistiska centralbyrån och Sveriges Kommuner och Regioner.

2.5.3 Lägre investeringsnivå 2021

Behovet av att renovera befintliga verksamhetslokaler och det behov av nya lokaler som den demografiska utvecklingen innebär medför ökade investeringar i verksamhetslokaler som skolor, äldreboenden och sjukhus. Kommuner och regioner finansierar en del av investeringarna med egna medel genom det utrymme som skapas genom årets resultat och avskrivningar. Utvecklingen av skuldsättningen i kommuner och regioner beror därför bl.a. på hur stor andel av investeringarna som en kommun kan finansiera med egna medel. Skuldsättningen är därmed en viktig indikator på kommunsektorns ekonomiska ställning. Stora investeringar sker i de kommun- och regionägda företagen. Kommuner och regioner tar upp lån för vidareutlåning till sina företag och går även i borgen för företagens lån till investeringar vilket påverkar skuldsättningen.

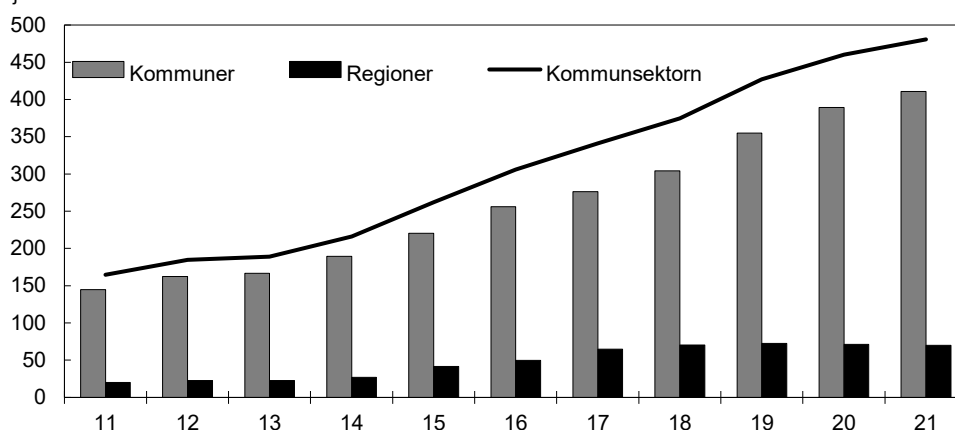
Efter flera år med ökande investeringsnivåer skedde en minskning 2020. Denna utveckling fortsatte 2021. Kommunsektorns investeringar uppgick till 96,5 miljarder kronor 2021, varav kommunernas investeringar uppgick till drygt 73 miljarder kronor. Sektorns investeringar minskade därmed med 4 procent jämfört med 2020, vilket kan jämföras med att investeringstakten 2011–2020 i genomsnitt ökade med drygt 7 procent per år.

Kommunsektorns självfinansieringsgrad, dvs. hur stor andel av investeringarna som finansieras med egna medel, uppgick till 120 procent 2021. Det innebär att sektorn som helhet finansierade investeringarna för 2021 med egna medel genom det utrymme som skapas via årets resultat och avskrivningar. Självfinansieringsgraden var därmed högre än 2020, och betydligt högre än genomsnittet för 2011–2020 som uppgick till 67 procent.

Den totala låneskulden, dvs. både den kort- och långfristiga skulden, uppgick till 481 miljarder kronor 2021, varav kommunerna stod för 411 miljarder kronor (se diagram 2.5). Låneskulden ökade med totalt 4,4 procent (20 miljarder kronor) jämfört med 2020. Den genomsnittliga ökningstakten 2011–2020 uppgick till 14 procent. Kommunernas låneskuld fortsatte att öka, medan regionernas skuld minskade något. Den långfristiga delen av låneskulden uppgick 2021 till 421 miljarder kronor för sektorn som helhet, varav kommunernas låneskuld uppgick till 365 miljarder kronor.

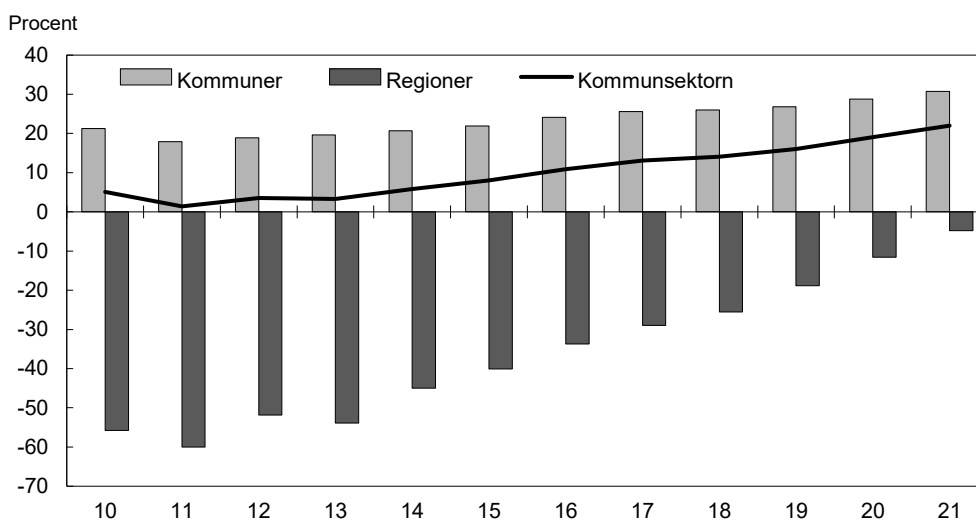
Diagram 2.5 Kommunsektorns låneskulder 2011–2021

Miljarder kronor

Källa: Statistiska centralbyrån.

Nyckeltalet soliditet visar hur stor andel av tillgångarna som finansierats med eget kapital och därmed den finansiella styrkan på lång sikt. Soliditeten inklusive pensionsåtaganden före 1998 fortsatte att förstärkas för både kommunerna och regionerna 2021 och uppgick till 22 procent för sektorn som helhet (se diagram 2.6). Den positiva förändringen var bl.a. en följd av en förbättring av resultatet och en minskning av pensionsåtaganden ingångna före 1998. Kommunernas och regionernas soliditet, inklusive pensionsåtaganden ingångna före 1998, uppgick till 31 respektive –5 procent 2021. Regionernas soliditet inklusive pensionsåtaganden ingångna före 1998 har stärkts mer än kommunernas den senaste tioårsperioden. Soliditeten exklusive pensionsåtagandena ingångna före 1998 är högre än soliditeten inklusive åtagandena och uppgick 2021 till 40 procent för sektorn som helhet.

Diagram 2.6 Kommunsektorns soliditet inkl. pensionsåtaganden ingångna före 1998, 2011–2021

Källa: Statistiska centralbyrån.

2.5.4 Utfallet skiljer sig åt mellan kommuner och mellan regioner

Kommunernas ekonomi har stärkts, men skillnader kvarstår

Det finns stora skillnader mellan olika kommuner och mellan olika kommungrupper i fråga om bl.a. resultat, kostnadsutveckling skuldsättning och soliditet (se tabell 2.4). Tre kommungrupper, de s.k. huvudgrupperna, används i jämförelsen nedan. Indelningen är gjord av Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) och baseras i huvudsak på kriterierna storlek på tätorten, närhet till större tätort och pendlingsmönster. Huvudgrupperna är storstäder och storstadsnära kommuner, större städer och kommuner nära större stad samt mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner.

Årets resultat som andel av generella statsbidrag och skatter 2021 var högst i kommungruppen storstäder och storstadsnära kommuner och lägst i kommungruppen större städer och kommuner nära större stad. Skillnaderna i resultat mellan de tre huvudgrupperna var mindre 2021 än 2020, och även betydligt mindre än de genomsnittliga under den senaste tioårsperioden. Resultatutfallen 2021 var högre för samtliga kommungrupper jämfört med det årliga genomsnittet 2011–2020. Det finns en stor spridning inom grupperna, dvs. mellan enskilda kommuner inom samma kommungrupp.

Kostnadsutvecklingen var högre 2021 än 2020 för samtliga kommungrupper, men lägre än genomsnittet 2011–2020 för samtliga kommungrupper. Kostnaderna ökade mest i gruppen mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner.

Soliditeten inklusive pensionsåtaganden före 1998 var högst i kommungruppen storstäder och storstadsnära kommuner. Soliditeten har i genomsnitt stärkts mest i kommungruppen mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner och skillnaderna i soliditet mellan de tre grupperna av kommuner var betydligt mindre 2021 än 2011.

Tabell 2.4 Nyckeltal för kommungrupperna

Procent om inget annat anges

Utfall 2021 och genomsnittligt utfall 2011–2020

	Storstäder/ storstads- nära kommuner 2021	Större städer/ nära större stad 2021	Mindre städer/ tätorter landsbygds- kommuner 2021	Riket 2021	Storstäder/ storstads- nära kommuner 2011–2020	Större städer/ nära större stad 2011–2020	Mindre städer/ tätorter landsbygds- kommuner 2011–2020
Årets resultat, kr/inv.	5 581	3 507	3 995	4 065	1 822	1 251	1 307
Årets resultat som andel av generella statsbidrag och skatter	8,0	6,5	6,6	7,1	5,2	2,9	2,5
Balanskravsresultat	4 390	2 619	2 779	2 975	1 270	933	859
Generella statsbidrag och utjämning kr/inv.	7 885	18 469	21 660	18 287	5 129	13 071	15 200
Kostnadsutveckling	1,7	0,6	1,6	1,3	3,0	2,9	3,0
Investeringar, kr/inv.	7 260	6 641	6 792	6 810	6 046	4 829	5 192
Soliditet inkl. pensionsåtaganden ingångna före 1998	32,7	29,1	29,7	30,8	32,8	29,4	19,7
Skattesats	19,82	21,80	22,23	20,71	19,81	21,68	22,14
Befolknings- utveckling	0,9	0,7	0,4	0,5	1,4	1,0	0,4

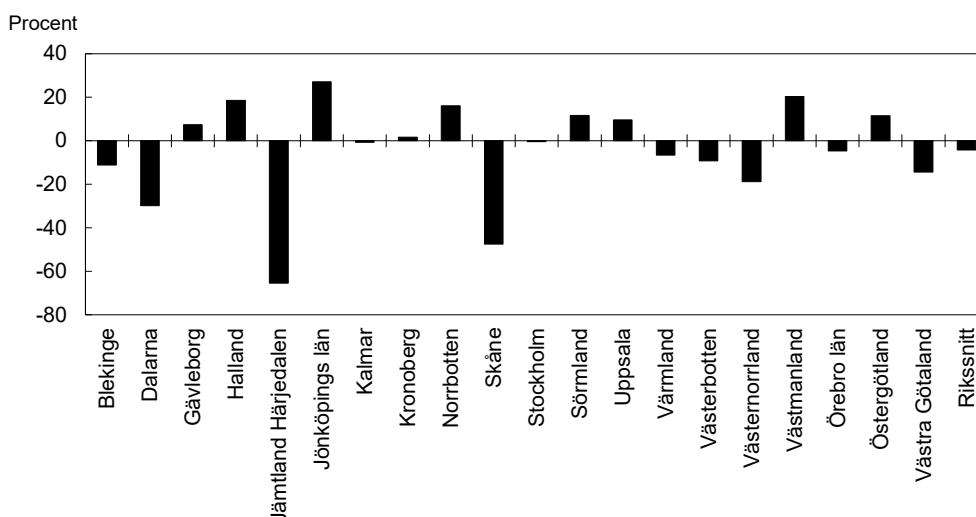
Källa: Statistiska centralbyrån.

Ekonomi i regionerna har stärkts

Regionernas ekonomi har stärkts under flera år. År 2021 redovisade regionerna det högsta resultatet någonsin, totalt 22 miljarder kronor. Utöver en relativt stark utveckling av skatteintäkterna ökade de finansiella intäkterna kraftigt jämfört med tidigare år vilket var en följd av en stark utveckling på börsen. Regionernas resultat, exklusive de finansiella posterna, uppgick till 14 miljarder kronor 2021, vilket var nästan 8 miljarder kronor lägre än 2020. Resultatet exklusive finansiella poster 2021 var dock högre än genomsnittet 2011–2020. Alla regioner utom en redovisade ett positivt resultat 2021, vilket kan jämföras med 2011–2020, då i genomsnitt 7 av 20 regioner redovisade ett positivt resultat. genomsnittet för den senaste tioårsperioden, som uppgick till 7 regioner.

Kostnadsökningen i regionerna var relativt hög 2021 och varierade mellan enskilda regioner. Nästan alla regioner har höjt skattesatsen sedan 2011 och jämfört med 2011 har den genomsnittliga skattesatsen höjts med 0,74 procent.

Antalet regioner som hade en positiv soliditet, inklusive pensionsåtaganden ingångna före 1998, fortsatte att öka 2021. Hälften av regionerna redovisade 2021 en positiv soliditet, vilket kan jämföras med 2011, då ingen region redovisade en positiv soliditet (se diagram 2.7).

Diagram 2.7 Regionernas soliditet, inkl. pensionsåtaganden ingångna före 1998, 2021

Källa: Statistiska centralbyrån.

Vissa kommuner och regioner har inte en god ekonomisk hushållning

Utredningen En effektiv ekonomistyrning i kommuner och regioner överlämnade i september 2021 sitt slutbetänkande, En god kommunal hushållning (SOU 2021:75). Utredningens övergripande iakttagelser när det gäller utvecklingen av ekonomin i kommuner och regioner var att det inte finns några betydande ekonomiska problem på sektorsnivå, men att det finns kommuner och regioner som har haft en väsentligt sämre utveckling, trots många goda år för den svenska ekonomin. Några kommuner och regioner har inte uppfyllt kravet på god ekonomisk hushållning. Vissa har vid upprepade tillfällen inte heller klarat balanskravet.

Det kommunalekonomiska utjämningsystemet ska ge likvärdiga ekonomiska förutsättningar

De generella statsbidragen fördelas till största delen genom det kommunalekonomiska utjämningsystemet. År 2021 fick kommunerna 105 miljarder kronor och regionerna 43 miljarder kronor genom systemet.

Det kommunalekonomiska utjämningsystemet, och det till systemet kopplade anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning*, har till syfte att ge kommuner och regioner likvärdiga ekonomiska förutsättningar, trots skillnader i skattekraft och strukturella faktorer som ålderssammansättning och bebyggelsestruktur. Bidragen inom utjämningsystemet finansieras till största delen av statliga medel. En mindre del av bidragen finansieras genom att vissa kommuner och regioner betalar en avgift till systemet.

Då de generella statsbidragen fördelas genom det kommunalekonomiska utjämningsystemet skiljer sig bidragens betydelse som intäktskälla åt mellan enskilda kommuner och regioner. När alla bidrag och avgifter summeras per kommun varierade beloppen mellan -18 900 och 32 900 kronor per invånare 2021. Det genomsnittliga ovägda beloppet per kommun, när hänsyn inte tas till olikheter i antalet invånare, var 15 300 kronor per invånare. Av kommunerna var 9 nettobetalare i systemet.

Det genomsnittliga ovägda bidragsbeloppet per region var 6 100 kronor per invånare 2021. Beloppen varierade mellan -450 och 10 900 kronor per invånare.

I april 2022 tillsattes en parlamentarisk kommitté med uppdrag att göra en bred översyn av det kommunalekonomiska utjämningsystemet (dir. 2022:36). Uppdraget ska redovisas senast den 3 maj 2024.

2.5.5 Statens styrning av kommuner och regioner

Statskontorets årliga kartläggning av utvecklingen av den statliga styrningen av kommuner och regioner redovisas i rapporten Utveckling av den statliga styrningen av kommuner och regioner 2021 (Statskontoret 2021). Rapporten visar att staten styr kommunsektorn inom nästan samtliga politikområden, och att statens styrning av kommunsektorn var av ungefär samma omfattning 2021 som 2020.

Under 2021 infördes 21 nya statsbidrag till kommunsektorn, samtidigt som 20 bidrag upphörde att gälla. Av de nya statsbidragen syftade 6 bidrag till att förstärka eller utveckla vården och omsorgen av äldre, och omfattade sammantaget över 7 miljarder kronor. Totalt omfattade de nya statsbidragen mer än 16 miljarder kronor.

Under 2021 fanns 204 riktade statsbidrag till kommunsektorn, varav 23 avsåg kostnadsersättningar. Det var ungefär lika många som 2020, men något fler än 2019. Samtidigt betalade staten ut mer medel i statsbidrag till kommunsektorn under 2021 än under något av de senaste tio åren. Hälften av dessa medel var generella statsbidrag.

Under 2021 trädde 35 nya eller ändrade lagar och förordningar i kraft som bedöms haft en betydande påverkan på kommunsektorn. Under 2021 gällde 23 överenskommelser mellan den förra regeringen och SKR, vilket var ungefär lika många som tidigare år. Överenskommelserna omfattade dock mer medel än tidigare. Parterna ingick 3 nya överenskommelser under 2021 och 10 omförhandlades.

Under 2021 gav den förra regeringen statliga myndigheter drygt 150 regeringsuppdrag som bedöms ha påverkat kommuner eller regioner. Socialstyrelsen och Statens skolverk var de myndigheter som fick flest sådana uppdrag.

Statskontoret har redovisat uppdrag om administrativa kostnader

Statskontoret har i rapporten Administrativa kostnader i kommunsektorn – En analys av statens styrning av kommuner och regioner (Statskontoret 2022:9) redovisat ett uppdrag att kartlägga och analysera administrativa kostnader som följd av statlig styrning. Inom ramen för uppdraget skulle Statskontoret bedöma vilka områden och processer regeringen bör prioritera i sin styrning samt föreslå åtgärder som staten kan genomföra för att minska kommunsektorns kostnader. Statskontoret konstaterar i rapporten att staten behöver styra, kontrollera och följa upp kommunsektorn för att säkerställa exempelvis effektivitet och likvärdighet samt att kommuner och regioner följer gällande regelverk. Statskontoret anser dock att staten inte styr på ett effektivt och välvägt sätt och föreslår ett antal åtgärder, t.ex. att administrationen av riktade statsbidrag förenklas, att antalet riktade statsbidrag minskar och att de statliga myndigheternas insamling av uppgifter samordnas i större utsträckning. Statskontoret konstaterar också att statliga krav på verksamhetsnära dokumentation leder till höga administrativa kostnader i kommuner och regioner.

Åtgärder utifrån Tillitsdelegationens betänkanden

Tillitsdelegationen inrättades 2016 med uppdraget att bl.a. genomföra projekt för att främja idé- och verksamhetsutveckling inom kommunal verksamhet. Delegationen överlämnade 2018 betänkandena En lärande tillsyn – statlig granskning som bidrar till verksamhetsutveckling i vård, skola och omsorg (SOU 2018:47) och Med tillit växer handlingsutrymmet – tillitsbaserad styrning och ledning av välfärdssektorn (SOU 2018:48). Vissa åtgärder har vidtagits med anledning av förslagen i dessa betänkanden. Regeringen avser inte att gå vidare med övriga förslag.

Delegationen för kommunal ekonomi i balans har fattat beslut om stöd till vissa kommuner och regioner

En särskild delegation för att hantera ärenden om tillfälligt stöd till vissa enskilda kommuner och regioner, Delegationen för kommunal ekonomi i balans (Kommundelelegationen), har inrättats inom Kammarkollegiet. Delegationen påbörjade sitt arbete i slutet av 2021. Det statliga stödet uppgår till totalt 750 miljoner kronor 2022–2024 och syftar till att stödja kommuner och regioner med särskilt svag ekonomi, för att de ska kunna genomföra åtgärder för att nå en ekonomi i balans och på sikt en god ekonomisk hushållning. Av de 38 kommuner och regioner som är berättigade att söka stödet har 23 kommuner och 5 regioner ansökt om stöd. Kommundelelegationen har vid tre tillfällen fattat beslut om statligt stöd till 22 kommuner och 5 regioner om totalt 598 miljoner kronor.

Nya nyckeltal för effektivitet ger stöd i verksamhetsutvecklingen

Rådet för främjande av kommunala analyser (RKA), en ideell förening som bildats i samarbete mellan staten och SKR, har utarbetat nyckeltal för att mäta produktivitet och effektivitet i kommuner och regioner. Den definition av effektivitet som används är det värde som skapas i relation till kostnaden. Effektiviteten ökar t.ex. om kvaliteten ökar, men kostnaden är oförändrad. En besparing som innebär försämrad verksamhet innebär inte ökad effektivitet. Kvalitet handlar om t.ex. nöjdhet bland brukare eller meritvärde.

RKA redovisade nyckeltal med tillhörande vägledning för kommunerna i augusti 2020 och tar sedan 2021 fram en årlig rapport om effektivitet i kommuner. I rapporten som publicerades i februari 2022, Effektivitet i kommuner 2022, framgår bl.a. att effektiviteten i den kommunala grundskolan under den senaste tioårsperioden totalt sett har försämrats. Enligt rapporten ökade dock effektiviteten inom den kommunala gymnasieskolan något 2015–2020. Liksom i en tidigare rapport konstaterar RKA att rådet inte har funnit några samband mellan kvalitet och kostnader. En kommun med hög kvalitet i utbildningen har inte automatiskt högre kostnader. RKA har inte heller hittat någon samvariation för effektivitet mellan olika verksamhetsområden. Det vanliga är att kommuner är effektiva inom några verksamheter och ytterst få kommuner är effektiva inom alla områden. Att en kommun t.ex. har ett högt effektivitetsindex inom grundskolan gör det inte mer sannolikt att kommunen har ett högt värde inom gymnasieskolan, eller inom något annat verksamhetsområde. De nyckeltal RKA använder för att mäta produktivitet och effektivitet utgår från befintlig statistik. Rådet framhåller att datatillgången är begränsad, liksom möjligheten att mäta resultat kvalitet i flera av verksamheterna, t.ex. förskolan. Analyser behöver därför göras med stor försiktighet.

RKA presenterade under våren 2021 nyckeltal för regioner och en tillhörande vägledning. En första rapport, om produktivitet och effektivitet i regioner, med fokus på produktivitet i hälso- och sjukvården, publicerades i oktober samma år. Av rapporten framgår bl.a. att kostnader inom hälso- och sjukvården generellt sett inte hänger samman med folkhälsa eller tillgänglighet till vård. Det framgår också att det finns stora skillnader mellan olika regioner när det gäller befolkningens vårdutnyttjande. Några regioner skiljer ut sig genom att befolkningen har ett lågt vårdutnyttjande samt genom att det finns en låg tillgänglighet till vård och en hög sjukdomsförekomst. RKA konstaterar att de skillnader som har identifierats mellan regionerna behöver analyseras vidare för att det ska kunna bedömas om de beror på olika grad av effektivitet och ambitionsnivå eller på andra faktorer.

Tillkännagivande om att värna mångfalden

Riksdagen har tillkännagett att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag som säkerställer att tillståndskrav samt ägar- och ledningsprövning inte medför otillbörliga hinder att etablera sig och verka på välfärdsområdet, i synnerhet när det gäller små aktörers möjligheter, såsom kooperativ (bet. 2017/18:FiU43 punkt 4, rskr. 2017/18:356).

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) fick 2019 i uppdrag att analysera nuvarande regelverk för tillståndsprövning inom vård och omsorg samt möjligheten att förenkla ägar- och ledningsprövningar. IVO lämnade i april 2021 rapporten *Analys av regelverket för tillståndsprövning – Slutrapport (IVO 2021-4)*. I rapporten anges bl.a. att mindre aktörer ser tillstånd som en kvalitetsmärkning och att privata aktörer generellt sett inte har synpunkter på kravnivån för att få tillstånd, men att de anser att handläggningstiderna är för långa. De långa handläggningstiderna kan enligt IVO bl.a. bero på den manuella handläggningen.

I oktober 2021 fick IVO i uppdrag att redovisa sitt arbete för att minska handläggningstiderna för tillståndsprövning inom socialtjänsten. IVO redovisade i mars 2022 uppdraget i rapporten *Redovisning av arbetet för att minska handläggningstider gällande verksamheten för tillståndsprövning inom socialtjänsten*. I rapporten redogör IVO bl.a. för planer på ökad digitalisering, vilket bedöms minska handläggningstiderna och gynna tillståndprocessen. Vidare redogör IVO för konkreta förslag på åtgärder för att underlätta tillståndprocessen som myndigheten själv kan vidta inom ramen för sin verksamhet.

Regeringen anser mot denna bakgrund att tillkännagivandet är slutbehandlat.

2.6 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

2.6.1 Kommuner och regioner har både ett stort ansvar och en stor frihet att utforma sina verksamheter

Den kommunala självstyrelsen, kommunernas och regionernas ansvar för välfärdsverksamheterna och den kommunala beskattningsrätten utgör viktiga delar av den svenska decentraliserade samhällsmodellen. Kommuner och regioner har frihet att inom ramen för befintlig lagstiftning själva utforma sin verksamhet. Enligt lagen om kommunal bokföring och redovisning ska varje kommun och region i sin förvaltningsberättelse redogöra för om målen och riktlinjerna för en god ekonomisk hushållning har uppnåtts och följts. Den kommunala beskattningsrätten ger kommuner och regioner ett långtgående ansvar för verksamhetens finansiering. Näst efter skatteintäkterna är statsbidrag den största intäktskällan för kommuner och regioner. De generella statsbidragen, som finansieras inom detta utgiftsområde, utgör dock en begränsad del av intäkterna. Därför går det inte att dra alltför långtgående eller säkra slutsatser om förhållandet mellan storleken på de generella statsbidragen och kommuners och regioners resultat. Måluppfyllelsen bedöms mot bakgrund av dessa förutsättningar.

2.6.2 Ökad måluppfyllelse under 2021

Ekonomi har stärkts, trots utmanande förutsättningar under pandemin

Pandemin har fått omfattande effekter på kommunernas och regionernas verksamhet och ekonomi. Den har inneburit en extrem belastning och stora påfrestningar på vissa verksamheter, medan andra verksamheter har fått begränsas eller stängas. Både intäkter och kostnader har påverkats kraftigt och i olika riktningar. Planeringsförutsättningarna för kommuner och regioner var betydligt mer osäkra 2020 och 2021 än tidigare.

Trots en högre kostnadsökningstakt 2021 jämfört med 2020 var kommunsektorns resultat fortsatt högt. De stora statliga tillskotten bidrog till resultatet, men den främsta orsaken var att skatteintäkterna blev större än vad som hade prognostiserats. Även den kraftiga ökningen av finansiella intäkter bidrog till det höga resultatet.

Det höga resultatet 2021 innebar en fortsatt förstärkning av kommunsektorns ekonomi. De frivilliga avsättningarna till resultatutjämningsreserver, som under vissa omständigheter kan nyttjas för att täcka underskott, ökade under 2021, om än inte lika kraftigt som föregående år. Soliditeten fortsatte att stärkas under 2021, vilket ytterligare ökade sektorns långsiktiga finansiella styrka. Den genomsnittliga totala skattesatsen minskade både mellan 2020 och 2021 och mellan 2021 och 2022.

Kommunsektorns ekonomiska förutsättningar stärktes under 2021, trots de utmaningar och osäkerheter som funnits till följd av pandemin. I det avseendet var måluppfyllelsen inom utgiftsområdet god. Höga ekonomiska resultat är dock inget mål i sig, utan det som är av betydelse är att utvecklingen kan bidra till goda förutsättningar att tillhandahålla välfärd och annan kommunal service med hög kvalitet, på både kort och lång sikt. Utvecklingen under 2021 har inneburit att dessa förutsättningar har stärkts.

Mer likvärdiga ekonomiska förutsättningar 2021

Det finns skillnader i ekonomisk situation, t.ex. vad gäller resultatnivå och soliditet, mellan enskilda kommuner, mellan olika grupper av kommuner och mellan regioner. Skillnaderna kan vara en indikation på att de ekonomiska förutsättningarna inte är likvärdiga. Skillnaderna kan också bero på olika förutsättningar och målsättningar för utvecklingen av ekonomin och för verksamheten. Alla de tre kommungrupperna hade relativt höga resultat 2021, och skillnaderna i resultatnivå mellan grupperna var mindre 2021 än under 2020. Likaså var skillnaderna i soliditet, och därmed i den långsiktiga finansiella styrkan, mindre 2021 än 2020. Den höga resultatnivån har även lett till att ekonomin stärkts i flera regioner. Att många kommuner och regioner stärkt sin ekonomiska ställning, och att skillnaderna i resultatnivå har minskat, indikerar en ökad likvärdighet i ekonomiska förutsättningar, och därmed en ökad måluppfyllelse inom utgiftsområdet under 2021. Läget har dock på många sätt varit exceptionellt under pandemin, med bl.a. historiskt stora ekonomiska tillskott till sektorn. Regeringen avser att följa utvecklingen vad gäller skillnader mellan kommuners och mellan regioners ekonomiska ställning.

Skillnader kvarstår också mellan grupper av kommuner och mellan regioner beträffande skattesatser. Liksom skillnader i resultatnivå och soliditet kan skillnader i skattesatser vara en indikation på att de ekonomiska förutsättningarna inte är likvärdiga, men skillnaderna kan också beror på andra faktorer.

Den statliga styrningen är fortsatt omfattande

Statskontorets årliga uppföljning visar att den statliga styrningen av kommunsektorn är fortsatt omfattande, bl.a. med lika många riktade statsbidrag under 2021 som 2020. Spridningen av covid-19 har inneburit att styrningen av kommuner och regioner tillfälligt behövt förändras, och att staten har styrt kommunsektorn mer än under tidigare år. Flera av de nya satsningarna med riktade statsbidrag som initierades fanns inom hälso- och sjukvårdsområdet och inom äldreomsorgen. Satsningarna föranleddes bl.a. av brister som framkommit under pandemin. Även om kommunsektorn har ett eget ansvar för sin verksamhet och ekonomi är samspelet mellan staten och sektorn viktigt för att skapa goda förutsättningar för välfärden. Vidare syftar den statliga styrningen till att uppnå nationella målsättningar, bl.a. att öka likvärdigheten i landet. Samtidigt behöver den statliga styrningen utformas utifrån ett helhetsperspektiv, där det bl.a.

beaktas att kommuner och regioner måste hantera styrningen samlat vid t.ex. resursfördelning och planering.

RKA:s fortsatta utveckling av nyckeltal för effektivitet och produktivitet, samt de rapporter som årligen publiceras av rådet på detta tema, utgör ett betydelsefullt verktyg för kommunsektorn i arbetet med utveckling och effektivisering av verksamhet. Regeringen bedömer att detta arbete på sikt, i takt med att nyckeltalen utvecklas, kan komma att bidra till förbättrade möjligheter att följa måluppfyllelsen för utgiftsområdet vad gäller verksamheternas effektivitet.

2.7 Politikens inriktning

2.7.1 Den ekonomiska utvecklingen

Efter att kommunsektorns inkomster ökat i hög takt 2020 och 2021, bedöms de öka betydligt långsammare 2022–2025 (se tabell 2.5), vilket bl.a. beror på att de tillfälliga pandemirelaterade statsbidragen succesivt minskar. Trots att en svagare konjunktur leder till att de kommunala skatteinkomsterna antas växa något långsammare 2023 och 2024 än 2022, beräknas skatteinkomsterna i genomsnitt växa något snabbare under prognosperioden 2022–2025 än de i genomsnitt har gjort de senaste tio åren.

Kommunsektorns utgifter bedöms öka snabbare 2022 och 2023 än de gjort i genomsnitt de senaste tio åren. De ökade utgifterna antas till viss del finansieras genom att kommuner och regioner sänker sina överskott. Därmed sjunker både kommunsektorns finansiella sparande och resultat snabbt 2022 och 2023. Mot slutet av prognosperioden antas kommunsektorns utgifter anpassas efter inkomsterna så att sektorn når ett resultat som bedöms vara i linje med god ekonomisk hushållning. Det leder till en stabilisering av resultatets och det finansiella sparandets nivåer (se vidare förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 8).

Tabell 2.5 Kommunsektorns finanser

Miljarder kronor om inte annat anges

Utfall 2020, prognos 2022–2025

	2021	2022	2023	2024	2025
Totala inkomster	1 303	1 351	1 394	1 438	1 487
Utveckling i procent	6,5	3,6	3,2	3,1	3,4
Skatter	807	848	881	912	961
Kommunal fastighetsavgift	21	22	22	22	23
Statsbidrag exkl. kompensation för mervärdesskatt	287	275	268	267	253
<i>varav generella bidrag</i>	<i>149</i>	<i>152</i>	<i>152</i>	<i>156</i>	<i>152</i>
<i>varav riktade bidrag</i>	<i>139</i>	<i>123</i>	<i>116</i>	<i>111</i>	<i>101</i>
Kapitalinkomster	9	14	19	24	29
Övriga inkomster	179	191	203	212	220
<i>varav kompensation för mervärdesskatt</i>	<i>77</i>	<i>82</i>	<i>86</i>	<i>89</i>	<i>90</i>
Totala utgifter	1 266	1 331	1 418	1 465	1 512
Utveckling i procent	4,4	5,1	6,5	3,3	3,2
Konsumtion	1042	1088	1160	1190	1214
Investeringar	127	134	140	145	149
Transfereringar	102	104	108	113	130
Övriga utgifter	-5	5	10	15	19
Finansiellt sparande	37	19	-25	-27	-25
Procent av BNP	0,7	0,3	-0,4	-0,4	-0,4
Resultat efter finansiella poster	69	62	18	21	23
Procent av skatter och generella statsbidrag	7,3	6,2	1,8	2,0	2,0

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan. Uppgifter i denna tabell baseras på Nationalräkenskaperna medan resultatredovisningen inom utgiftsområde 25 bygger på kommunernas och regionerna räkenskapsammandrag. Uppgifterna kan därför skilja sig åt.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar

2.7.2 Förstärkning av de generella statsbidragen

Kommunsektorns ekonomiska resultat har legat på historiskt höga nivåer de senaste två åren. Många kommuner och regioner har kunnat stärka sin ekonomi, trots de påfrestningar och utmaningar som spridningen av covid-19 har inneburit. De bakomliggande faktorerna till de höga resultaten har varit av tillfällig karaktär, och resultatnivåerna bedöms sjunka betydligt framöver.

Den demografiska utvecklingen kommer att fortsätta att påverka kommunsektorns ekonomi. Utvecklingen innebär att antalet personer som inte är i förvärsarbetande ålder ökar i förhållande till antalet personer i förvärsarbetande ålder, dvs. personer i åldern 20–64 år. Det är framför allt antalet äldre personer som ökar. Utvecklingen påverkar kommunsektorns inkomster och utgifter. Det finns även utvecklingsområden inom de kommunala verksamheterna, varav en del har blivit särskilt tydliga under pandemin. Det handlar bl.a. om kompetensförsörjningen inom äldreomsorgen och om tillgängligheten inom hälso- och sjukvården. Kommunerna och regionerna står till viss del inför samma utmaningar, t.ex. den demografiska utvecklingen, men utmaningarna skiljer sig också åt mellan olika kommuner och olika regioner.

Kommunsektorns ekonomi påverkas av flera olika faktorer. Av central betydelse är utvecklingen av det kommunala skatteunderlaget, och därmed skatteintäkterna, som påverkas av den samhällsekonomiska utvecklingen och sysselsättningen samt av den demografiska utvecklingen. Ytterligare exempel på faktorer som är viktiga för kommunsektorns ekonomi är pris- och löneutvecklingen och ränteläget, vilka påverkar

såväl kostnaderna som intäkterna. Under 2022 har inflationen stigit till höga nivåer och denna utveckling bedöms ha en betydande påverkan på kommunsektorns ekonomiska förutsättningar även 2023.

Regeringen vill skapa goda och likvärdiga ekonomiska förutsättningar för kommuner och regioner i enlighet med målet för utgiftsområdet, då detta är avgörande för en god kommunal service i hela landet som kan fortsätta att utvecklas. Regeringen vill minska risken för att de höga priserna leder till neddragningar i kommunala verksamheter inom framför allt vård, skola och omsorg.

Mot denna bakgrund föreslår regeringen att nivån på de generella statsbidragen till kommuner och regioner ökas med 6 miljarder kronor fr.o.m. 2023, varav 4,2 miljarder kronor per år till kommunerna och 1,8 miljarder kronor per år till regionerna. Kommuner och regioner kompenseras 2022 för ökade kostnader för finansiering till följd av den nya riskskatten för kreditinstitut (prop. 2021/22:269, bet. 2021/22:FiU49, rskr. 2021/22:459). Den föreslagna höjningen av de generella statsbidragen till kommuner och regioner innefattar denna kompensation fr.o.m. 2023.

Staten reglerar nivån på de generella statsbidragen till kommuner och regioner när kommunala uppgifter och ambitionsnivåer förändras. I denna proposition föreslås regleringar enligt den kommunala finansieringsprincipen om sammanlagt -313 miljoner kronor 2023. Utöver detta tillkommer övriga ekonomiska regleringar med sammanlagt 1,65 miljarder kronor (se tabell 2.7).

Den demografiska utvecklingen bedöms ställa ökade krav på kommunsektorn under en lång tid framöver. De utmaningar för kommunsektorn som detta innebär är inte endast av ekonomisk karaktär, utan handlar även om personal- och kompetensförsörjning och organisatorisk kapacitet. Det krävs goda förutsättningar för att kunna möta utvecklingen och nå målsättningen om en effektiv kommunal verksamhet med hög kvalitet i hela landet. Utmaningarna kommer inte att kunna lösas enbart genom ekonomiska tillskott. Även effektiviseringsåtgärder behöver vidtas, t.ex. införandet av nya arbetssätt och digitalisering.

2.7.3 Den statliga styrningen av kommunsektorn behöver utvecklas

Sverige är en enhetsstat med en långtgående kommunal självstyrelse. Vidare ansvarar kommuner och regioner för en betydande del av den offentliga sektorns verksamhet. Den kommunala självstyrelsen innebär att kommuner och regioner ansvarar för sin verksamhet och ekonomi och har ett stort handlingsutrymme inom ramen för detta ansvar. Samtidigt har staten ett övergripande ansvar för hela den offentliga sektorns utveckling. Det innebär att staten har ett ansvar för att medborgarna och företagen får den service som riksdagen har beslutat om och att nationella värden som likvärdighet, rättssäkerhet och samhällsekonomisk stabilitet upprätthålls. Detta medför ett behov för staten av att styra den kommunala sektorn så att nationella mål och ambitioner får genomslag. Den statliga styrningen av kommunsektorn måste utformas efter överväganden om hur omfattande och detaljerad styrningen ska vara, och därmed vilket handlingsutrymme kommuner och regioner ska ha.

Regeringens inriktning är att den statliga styrningen ska präglas av långsiktighet och god framförhållning samt samordnade och tydliga styrsignaler. Den bör skapa utrymme för regional och lokal anpassning och inte försvåra effektivisering. Inom ramen för Statskontorets uppdrag att följa utvecklingen av den statliga styrningen av kommuner och regioner har myndigheten redovisat flera rapporter som både ger en aktuell bild av den statliga styrningen och innehåller en fördjupad analys av dess

konsekvenser. Dessa rapporter visar att det finns behov av att utveckla och förbättra styrningen.

2.8 Budgetförslag

2.8.1 1:1 Kommunalekonomisk utjämning

Tabell 2.6 Anslagsutveckling 1:1 Kommunalekonomisk utjämning

Tusental kronor

2021	Utfall	148 511 444	Anslagssparande	
2022	Anslag	151 222 689 ¹	Utgiftsprognos	151 222 689
2023	Förslag	151 878 432		
2024	Beräknat	155 840 432		
2025	Beräknat	152 426 432		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2022 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till kommuner och regioner enligt lagen (2004:773) om kommunalekonomisk utjämning. Anslaget får också användas som ett instrument för ekonomiska regleringar mellan staten och kommunsektorn.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.7 Förändringar av anslagsnivån 2023–2025 för 1:1 Kommunalekonomisk utjämning

Tusental kronor

	2023	2024	2025
Anvisat 2022¹	151 222 689	151 222 689	151 222 689
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	655 743	4 617 743	1 203 743
<i>varav BP23</i>	7 334 623	6 994 623	7 636 623
– Skyddat boende för våldsutsatta barn och vuxna	145 000	321 000	321 000
– Teknisk justering för Stärkt rätt till assistans	-26 000	-52 000	-78 000
– Flytt av medel - Konfessionella skolor	7 000	7 000	
– Prop. Vagar till hållbara vattentjänster	45 000	5 000	5 000
– Skatteavtalet Sverige Danmark	-152 877	-152 877	-152 877
– Förstärkning av de generella statsbidragen	6 000 000	6 000 000	6 000 000
– Ändrade skatteregler	1 800 000	1 800 000	1 800 000
– Förstärkning av föräldraskapsstöd	-200 000	-200 000	-200 000
– Skolkostnadsutredningen genomförs inte	-60 000	-60 000	-60 000
– Utökad undervisningstid flyttas fram	-225 000	-675 000	
– Nationella minoritetsspråk inom gymnasieskolan och gymnasiesärskola	1 500	1 500	1 500
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	151 878 432	155 840 432	152 426 432

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2021 (bet. 2021/22:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Föreslagna och tidigare aviserade tillskott

De generella statsbidragen behöver förstärkas för att ge kommuner och regioner förbättrade ekonomiska förutsättningar. Regeringen föreslår därför att anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning* ökas med 6 miljarder kronor fr.o.m. 2023.

Regleringar enligt den kommunala finansieringsprincipen

Regeringen behandlar i denna proposition nya och planerade regleringar enligt den kommunala finansieringsprincipen. Tidigare beslutade regleringar, samt nya och planerade regleringar, framgår av tabell 2.8.

Övriga ekonomiska regleringar

Regeringen avser att föreslå förändringar i det nuvarande reseavdraget som minskar de kommunala skatteintäkterna med 1,7 miljarder kronor. Regeringen avser därutöver att även lämna förslag om justerade avdrag för tjänsteresor och hemresor som minskar de kommunala skatteintäkterna med ytterligare 0,1 miljarder kronor. Anslaget ökas till följd av detta med sammanlagt 1,8 miljarder kronor fr.o.m. 2023. Av detta belopp beräknas ca 1,2 miljarder kronor avsättas för kommunerna och ca 0,6 miljarder kronor för regionerna. Fördelningen mellan kommuner och regioner är gjord i förhållande till medelskattesatsen för kommuner respektive regioner.

Den 1 januari 2013 infördes en utökad nedsättning av den kommunala fastighetsavgiften vid nybyggnation (prop. 2012/13:1, bet. 2012/13:FiU1, rskr. 2012/13:37). Den tioåriga nedsättningen av fastighetsavgiften för nybyggda bostäder utvidgades genom att fastighetsavgiften sattes ned helt även för år 6–15 efter värdeåret. Utvidgningen gäller för byggnader med beräknat värdeår 2012 eller senare. Förändringen minskar successivt kommunernas inkomster från fastighetsavgiften 2018–2027. År 2027 beräknas inkomstminskningen till följd av förslaget uppgå till 960 miljoner kronor. Anslaget ökas till följd av detta med 128 miljoner kronor 2023. För 2024 beräknas anslaget ökas med 256 miljoner kronor och för 2025 med 384 miljoner kronor.

I avtalet mellan Sverige och Danmark om vissa skattefrågor regleras hur länderna ska kompensera varandra för minskade skatteintäkter till följd av att pendlare mellan länderna beskattas i arbetslandet och inte i bosättningslandet (prop. 2003/04:149, bet. 2003/04:SKU31, rskr. 2003/04:269). Utjämningsbeloppens storlek påverkas av antalet pendlare som omfattas av utjämningsordningen och deras löner. Förändringar i den dansk-svenska växelkursen påverkar också nettobeloppet. Nettot av de utjämningsbelopp som regleras i artikel 6 i avtalet bör fördelas på samtliga kommuner respektive regioner med ett enhetligt belopp per invånare, eftersom de minskade skatteintäkter som följer av pendlingen fördelas på kommunsektorn genom inkomstutjämnningen.

För inkomståret 2020 har Sverige betalat ca 141 miljoner kronor mindre i inkomstskatt till Danmark jämfört med inkomståret 2019. Samtidigt har Danmark betalat ca 11,5 miljoner kronor mer i inkomstskatt till Sverige för inkomståret 2020 jämfört med inkomståret 2019. Sammantaget har detta lett till ca 152,9 miljoner kronor högre nettointäkter för inkomståret 2020 jämfört med inkomståret 2019. För 2022 föreslås att skillnaden mellan nettobeloppet för inkomståret 2020 och motsvarande belopp 2019 regleras genom en minskning av anslaget med 152,9 miljoner kronor, varav 98 miljoner kronor beräknas avsättas för kommunerna och 54,8 miljoner kronor för regionerna. Fördelningen mellan kommuner och regioner är gjord i förhållande till medelskattesatsen för kommuner respektive regioner. För 2024 och 2025 beräknas anslaget minskas med motsvarande belopp.

Tabell 2.8 Tillskott, ekonomiska regleringar enligt den kommunala finansieringsprincipen och övriga regleringar för anslaget 1:1 Kommunalekonomisk utjämning

Miljoner kronor	Förslag för kommuner 2023	Beräknat för kommuner 2024	Beräknat för kommuner 2025	Förslag för regioner 2023	Beräknat för regioner 2024	Beräknat för regioner 2025
Anvisat för 2022	107 272	107 272	107 272	43 951	43 951	43 951
Förstärkning generella statsbidrag	4 200	4 200	4 200	1 800	1 800	1 800
Regleringar enligt den kommunala finansieringsprincipen						
Nationella minoritetsspråk inom gymnasieskolan och gymnasiesärskolan (utg.omr. 16 avsnitt 3.7.5)	1,5	1,5	1,5			
Skyddat boende för våldsutsatta barn och vuxna (utg.omr. 9 avsnitt 6.6.7)	145	321	321			
Vägar till hållbara vattentjänster (utg.omr. 20 avsnitt 3.26)	45	5	5			
Tidigare beslutade och förändringar av tidigare aviserade regleringar						
Skolor med konfessionell inriktning (utg.omr. 16 avsnitt 3.6.5)	7	14	14			
Utökad undervisningstid flyttas fram ¹ (utg.omr. 16, avsnitt 3.7.1)	-225	-675				
Skolkostn.utredn. förslag genomförs inte	-60	-60	-60			
Stärkt rätt till assistans (utg.omr. 9 avsnitt 6.6.4)	-26	-52	-78			
Förstärkning föräldraskapsstöd (utg.omr. 9 avsnitt 6.5)	-200	-200	-200			
Försöksverksamhet med branschskolor	-2	-3	-3			
Översiktsplaner, klimatanpassning	-36,25	-36,25	-36,25			
Nya regler om faderskap och föräldraskap	20	20	20			
2021 års vårdnadsreform	-9	-9	-9			
Upprättande av utbildningsplan	-3,6	-3,6	-3,6			
Digitala nationella prov		-123	-123			
Ämnesbetyg, implementering	25	25	25			
Grundläggande behörighet yrkesprogram		59	176			

	Förslag för kommuner 2023	Beräknat för kommuner 2024	Beräknat för kommuner 2025	Förslag för regioner 2023	Beräknat för regioner 2024	Beräknat för regioner 2025
Planering och dimensionering gymnasial utbildning	170	170	170			
Prövning av gymnasiekurser	-15	-15	-15			
Validering, nationell struktur	30	30	30			
Tekniksprånget		-15				
Professionsprogrammet	-23,5	-23,5	-23,5			
Allsidig social sammansättning	15	15	15			
Gemensamt skolval		-86	-172			
Fast omsorgskontakt	338	338	338			
Stärkt rätt till assistans	-170	-340	-510			
Barnets bästa när vård enligt LVU upphör	4	4	4			
Kommuner mot brott	109	219	219			
Extra studietid och utökad lovskola	121	121	121			
Förstärkning av likvärdighetsbidraget	25,5	40,5	25,5			
Deltagande i förskola	41	80	80			
Stärkta skolbibliotek		-25	-25			
Övriga ekonomiska regleringar						
Cykelförmån	28	56	85	16	32	47
Bilförmån	-3,2	-6,4	-10	-1,8	-3,6	-5,7
Kommunal fastighetsavgift	128	256	384			
Skatteavtalet Sverige Danmark	-98	-98	-98	-55	-55	-55
Förmånsvärde personbilar	-163	-325	-447	-91	-182	-250
Justerade åldersgränser, pensionsgruppen	-1 642	-1 642	-1 642	-918	-918	-918
Ändrade skatteregler	1 154	1 154	1 154	646	646	646
Tillkännagivande riksdagen, äldreomsorg		2 730			1 170	
Justerings av BP22 tfa riksdagsbeslut	328	1 004	1 004	1,4	2,5	2,5
Generella statsbidrag BP21	-3 500	-3 500	-3 500	-1 500	-1 500	-1 500
Summa	108 031	110 899	108 709	43 848	44 942	43 717

¹ I statens budget för 2022 (bet. 2021/22:FiU3 rskr. 2021/22:120) avsattes medel på anslaget för en utökad undervisningstid. Reformen är framflyttad och därför flyttas även medlen fram.

Regeringen föreslår att 151 878 432 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Kommunal-ekonomisk utjämning* för 2023. För 2024 och 2025 beräknas anslaget till 155 840 432 000 kronor respektive 152 426 432 000 kronor.

2.8.2 1:2 Utjämningsbidrag för LSS-kostnader

Tabell 2.9 Anslagsutveckling 1:2 Utjämningsbidrag för LSS-kostnader

Tusental kronor

2021	Utfall	4 716 511	Anslagssparande	44
2022	Anslag	4 893 087 ¹	Utgiftsprognos	4 878 317
2023	Förslag	5 358 777		
2024	Beräknat	5 358 777		
2025	Beräknat	5 358 777		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2022 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till kommuner enligt lagen (2008:342) om utjämning av kostnader för verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.10 Förändringar av anslagsnivån 2023–2025 för 1:2 Utjämningsbidrag för LSS-kostnader

Tusental kronor

	2023	2024	2025
Anvisat 2022¹	4 718 355	4 718 355	4 718 355
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	640 422	640 422	640 422
varav BP23	640 422	640 422	640 422
– Justering prognos	640 422	640 422	640 422
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	5 358 777	5 358 777	5 358 777

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2021 (bet. 2021/22:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Statens utgifter för utjämningen av kostnader för verksamhet enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS-kostnader) motsvaras av utjämningsavgiften som kommuner betalar och som redovisas mot inkomsttitel 7121 *Utgiftsavgift för LSS-kostnader*. Utgifterna och de sammanlagda utjämningsavgifterna bör överensstämma. Prognosen för anslaget bör utgå från de senast tillgängliga uppgifterna om den beräknade utgiftsnivån i utjämningsystemet.

Omslutningen i utjämningsystemet för LSS-kostnader ökar vanligtvis från ett år till ett annat. Det definitiva utfallet för 2022 fastställs under våren 2023. Anslagsutgifterna beräknas uppgå till 4 893 087 kronor 2022, vilket är 174 732 000 kronor högre än anvisat belopp. I propositionen Höständringsbudget för 2022 (prop. 2022/23:2) föreslås därför att anslaget tillförs 174 732 000 kronor. En ökning av anslaget 2023 är nödvändig för att utjämningsystemet för LSS-kostnader ska kunna upprätthållas.

Regeringen föreslår att 5 358 777 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Utgiftsavgift för LSS-kostnader* för 2023. För 2024 och 2025 beräknas anslaget till 5 358 777 000 kronor respektive 5 358 777 000 kronor.

2.8.3 1:3 Bidrag till kommunalekonomiska organisationer

Tabell 2.11 Anslagsutveckling 1:3 Bidrag till kommunalekonomiska organisationer

Tusental kronor

2021	Utfall	7 150	Anslagssparande	
2022	Anslag	7 150 ¹	Utgiftsprognos	7 081
2023	Förslag	7 150		
2024	Beräknat	7 150		
2025	Beräknat	7 150		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2022 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för statsbidrag till två organisationer inom det kommunalekonomiska området, Rådet för kommunal redovisning och Rådet för främjande av kommunala analyser. Anslaget får vidare användas till insatser för utveckling av statens styrning av kommuner och regioner.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.12 Förändringar av anslagsnivån 2023–2025 för 1:3 Bidrag till kommunalekonomiska organisationer

Tusental kronor

	2023	2024	2025
Anvisat 2022¹	7 150	7 150	7 150
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	7 150	7 150	7 150

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2021 (bet. 2021/22:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Staten och SKR har som medlemmar i RKR genom avtal förbundit sig att stödja föreningens verksamhet ekonomiskt med 1 400 000 kronor vardera per år. RKR har ansökt om statligt bidrag med 1 400 000 kronor för 2023 års verksamhet (Fi2022/1177).

Staten och SKR har i avtal förbundit sig att stödja RKA:s verksamhet ekonomiskt med högst 4 550 000 kronor vardera per år. Från och med 2011 stödjer SKR enligt ett tilläggsavtal föreningen med ytterligare 400 000 kronor per år, för att täcka delar av driftskostnaden för databasen Kolada. Från och med 2020 stödjer staten enligt ett tilläggsavtal föreningen med 1 200 000 kronor årligen för föreningens arbete med att vidareutveckla möjligheterna till jämförelser och analyser av effektivitet och ett utökat stöd till kommuner och regioner för att arbeta med detta. RKA har ansökt om statligt bidrag med 5 750 000 kronor för 2023 års verksamhet (Fi2022/1176).

Regeringen föreslår att 7 150 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Bidrag till kommunalekonomiska organisationer* för 2023. För 2024 och 2025 beräknas anslaget till 7 150 000 kronor respektive 7 150 000 kronor.

2.8.4 1:4 Tillfälligt stöd till enskilda kommuner och regioner

Tabell 2.13 Anslagsutveckling 1:4 Tillfälligt stöd till enskilda kommuner och regioner

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Slagslag	Belopp
2021	Utfall		Anslagssparande	250 000
2022	Anslag	375 000 ¹	Utgiftsprognos	371 392
2023	Förslag	1 000		
2024	Beräknat	375 000		
2025	Beräknat	0		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2022 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter avseende tillfälligt stöd till kommuner och regioner, som syftar till att dessa ska nå en ekonomi i balans och på sikt god ekonomisk hushållning.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.14 Förändringar av anslagsnivån 2023–2025 för 1:4 Tillfälligt stöd till enskilda kommuner och regioner

Tusental kronor

	2023	2024	2025
Anvisat 2022¹	250 000	250 000	250 000
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-249 000	125 000	-250 000
varav BP23	1 000		
– Tillfällig anslagsförstärkning 2023	1 000		
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 000	375 000	0

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2021 (bet. 2021/22:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Syftet med anslaget är att ekonomiskt stödja kommuner och regioner som planerar att vidta åtgärder som syftar till att nå en ekonomi i balans och god ekonomisk hushållning. För att enskilda kommuner och regioner ska få ansöka om det tillfälliga stödet krävs enligt förordningen (2021:820) om tillfälligt statsbidrag för kommunala åtgärder för en ekonomi i balans att de under 2020 hade en negativ soliditet, dvs. att skulderna var större än tillgångarna. Regeringen har beslutat att inrätta en delegation inom Kammarkollegiet för att hantera stödet. Enligt förordningen ska hälften av bidraget betalas ut i samband med att delegationen beslutar om bidrag, vilket sker under 2022. Resterande medel betalas ut 2024, efter att slutredovisning kommit in och godkänts av delegationen. Det finns alltså inte behov av att anvisa medel 2023. För att anslaget fortsatt ska vara uppfört på statens budget bör anslaget ändå tillföras ett formellt belopp.

Regeringen föreslår att 1 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Tillfälligt stöd till enskilda kommuner och regioner* för 2023. För 2024 och 2025 beräknas anslaget till 375 000 000 kronor respektive till 0 kronor.

2.8.5 1:5 Medel till befolkningsmässigt mindre kommuner

Tabell 2.15 Anslagsutveckling 1:5 Medel till befolkningsmässigt mindre kommuner

Tusental kronor

2021	Utfall	Anslagssparande	
2022	Anslag	300 000 ¹	Utgiftsprognos 300 000
2023	Förslag	300 000	
2024	Beräknat	300 000	
2025	Beräknat	0	

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2022 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter avseende stöd till kommuner med särskilda utmaningar.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.16 Förändringar av anslagsnivån 2023–2025 för 1:5 Medel till befolkningsmässigt mindre kommuner

Tusental kronor

	2023	2024	2025
Anvisat 2022¹	300 000	300 000	300 000
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			-300 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	300 000	300 000	0

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2021 (bet. 2021/22:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Syftet med anslaget är att motverka att de skillnader som finns mellan olika kommuner och kommungrupper, t.ex. vad avser resultat och finansiell ställning, påverkar tillgången till god välfärd i hela landet. Stödet fördelas till de 70 kommuner som får störst bidrag per invånare från det kommunalekonomiska utjämnningssystemet eller har färre än 9 000 invånare. De kommuner som fick medel 2022 bedöms också få medel 2023 och 2024. Stödet fördelas 2023 till totalt 90 kommuner. Antalet kommuner kan komma att utökas om någon ytterligare kommun uppfyller något av de kriterier som använts. Om antalet utökas minskas det belopp som utbetalas per kommun.

Regeringen föreslår att 300 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Medel till befolkningsmässigt små kommuner* för 2023. För 2024 och 2025 beräknas anslaget till 300 000 000 kronor respektive 0 kronor.